

Impresum kataloga

Historija zaborava – Prve žene zagrebačkih muzeja

Nakladnici

Arheološki muzej u Zagrebu
Etnografski muzej
Hrvatski školski muzej
Muzej za umjetnost i obrt

Za nakladnike

Ivan Radman-Livaja
Arheološki muzej u Zagrebu

Zvezdana Antoš
Etnografski muzej

Anita Zlomislić
Hrvatski školski muzej

Sanjin Mihelić
Muzej za umjetnost i obrt

Urednica

Ana Solter

Autorice tekstova

Štefka Batinić
Aida Brenko
Andrea Klobučar
Leonida Kovač
Ida Ogriješek Gorenjak
Jelena Seferović
Ana Solter
Aleksandra Vlatković

Recenzentice

Andrea Feldman
Željka Jelavić
Biljana Kašić
Željka Miklošević

Grafičko oblikovanje

NJ13 — Dina Milovčić i Franka Tretinjak
Dora Bilandžić
Ema Božek

Lektura

Mario Savorić

Tehnički urednik

Emil Podrug

Fotografije

Vedran Benović
Srećko Budek
Marcel Davila
Matija Dronjić
Foto „Gojmerac“
Nina Koydl
Igor Krajcar
Zdenka Munk
Vladimir Tkalčić
Gjuro i Ivan Varga

Ustupanje fotografija

Arheološki muzej u Zagrebu
Dubravka Bouša
Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU
Etnografski muzej
Hrvatski školski muzej
Renata Janeković
Nacionalni muzej moderne umjetnosti
Muzej grada Pakraca
Muzej Vojvodine
Muzej za umjetnost i obrt
Ursula Schneider
Eduard Tkalčić

Tisak

Sveučilišna tiskara

Tiskano na papiru

Reef White 330g
Munken Lynx 120g

Naklada

500

Godina

2025.

ISBN

978-953-8143-75-5

CIP

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod
brojem 001258657.

Financijska potpora

Grad Zagreb, Gradski ured za kulturu i civilno društvo
Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
Turistička zajednica Grada Zagreba

– 7 –

RIJEČ UREDNICE

– 8 –

NA RASKRIŽJU TRADICIJE I
MODERNOSTI – OBRAZOVANE
ŽENE U MEĐURATNOJ
HRVATSKOJ

– 28 –

GOSPOĐICE UČITELJICE
– ŽIVOT I RAD IZVAN UČIONICE
NA POČETKU 20. STOLJEĆA

– 50 –

„ROĐENA ZA MUZEJSKI POSAO“
ILI „OSOBITO UPORABIVA ZA
RAD U MUZEJU“ – ŽENE U
MUZEJU ZA UMJETNOST I OBRT

— 78 —

„SVE BLJEŠTI OD LJEPOTE!“
— KREATIVNOST I STRUČNOST
PRVIH ZAPOSLENICA
ETNOGRAFSKOG MUZEJA

— 114 —

„ŽIVČANO OZBILJNO OBOLJELE“
ILI ONE KOJE SE NE UKLAPAJU? —
PRVE ŽENE U ARHEOLOŠKOM
MUZEJU U ZAGREBU

— 146 —

„...LA PEOR DE TODAS“

— 170 —

KATALOŠKI POPIS

„Niti žene danas hoće niti više mogu da se zatvaraju samo u svoj uski krug obitelji, a da se ništa ne brinu za ono, što se događa u svijetu (...)“¹, naglasio je 1930. godine članak *Svestranost suvremene žene* u zagrebačkom *Ženskom listu*. Bio je to samo jedan od tekstova u tadašnjem tisku koji su isticali promjene kroz koje prolaze i žene i definicije poželjne ženskosti. U medijima se gradila slika angažirane, dinamične, informirane, obrazovane i aktivne žene koja se bori za poboljšanje i svog položaja i društva u cjelini. No usporodno s tim porukama i često već na sljedećim stranicama nizali su se recepti, savjeti o održavanju doma, brizi o djeci, kozmetici, krojenju i frizuri. Ambivalentnost tih dviju poruka nije promakla ni samim medijima koji su je stvarali. Tako je berlinski *Die Dame* krajem dvadesetih objavio šaljiv tekst u kojem se moderna žena naziva „pravim svjetskim čudom“. Ona ima dvoje do četvero djece, zna se boriti, bavi se sportom, radi kolače, popravlja automobile i rješava križaljke.² Iza tih zajedljivih redaka o superženi koja uspješno žonglira s tradicionalnim i modernim očekivanjima izvire i zbunjenost o ulozi, mjestu i budućnosti žena u svijetu koji prolazi kroz dinamične političke, ekonomske, socijalne i kulturne promijene.

Žene u međuratnoj Hrvatskoj suočile su se s istim izazovima, suprotnostima i napetostima, prilagođenim, naravno, lokalnim uvjetima. Kraj Prvog svjetskog rata dočekale su izmorene nestašicama i strahom za najbliže, osnažene vlastitim doprinosom ekonomskom opstanku i nacionalnoj borbi i u novom političkom okviru. Hrvatske su zemlje nakon Prvog svjetskog rata prošle kroz tranziciju od perifernog i ekonomski manje razvijenog prostora višenacionalne, srednjoeuropske velesile – Austro-Ugarske – do ekonomski i kulturno dominantnijeg, ali politički podređenog dijela multietničke balkanske Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca/Jugoslavije.³ To je na više razina utjecalo na status žena u Hrvatskoj, istovremeno pojačavajući tenzije između patrijarhalnih i egalitarnih silnica, i otvaralo mogućnosti dijaloga i pronalaska rješenja.

→
Naslovnica časopisa
Ženski pokret, 15. 4. 1931.

- * Rad je nastao uz potporu projekta HRZZ-a *Žene i mijene: žene kao subjekti povijesnih mijena u Hrvatskoj* (IP-2024-05-3847).
- 1 Ženski list 1930, 11.
 - 2 Tekst je preveden i prenesen u beogradskom časopisu *Žena i svet* (Žena i svet 1928, 10).
 - 3 Nova država nekoliko je puta promijenila naziv: Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca (1918.), Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (1921.) i Kraljevina Jugoslavija (1929.).

←

Zlata Šufflay u biblioteci Muzeja za umjetnost i obrt, 1913. – 1925. (fotografija iz albuma *Hrvatske čipke osnovane na temelju narodnih ornamentea*, MUO 25972/3)

Zlata Šufflay rodila se 1873. godine u zagorskom selu Jesenju u plemićkoj obitelji od Otruševca. Majka Francicka Welle von Vornstern bila je plemkinja njemačkog porijekla, a otac Augustin bio je učitelj. Zlata je imala sestru Angelu, koja je, kao i ona, bila učiteljica i mlađeg brata Milana,¹⁶ doktora povijesti, istaknutog pravaškog političara i jednog od utemeljitelja albanologije. U Varaždinu je završila Višu djevojačku školu¹⁷ te nakon toga 1893. godine Učiteljsku školu sestara milosrdnica u Zagrebu.¹⁸

Nakon završetka školovanja zapošljava se 1893. godine kao učiteljica u Selima Zagorskim,¹⁹ potom 1894. godine u Lepoglavi²⁰ i 1897. godine u Varaždinskim Toplicama²¹. U Lepoglavi i Varaždinskim Toplicama, uz rad u školi, vodi i čipkarski tečaj.²² S učenicama je izrađivala čipke prema nacrtu, tokarenim baticima na valjkastom jastuku.²³

U Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu na vlastiti je zahtjev premještena 1913. godine i zaposlena kao stručnjakinja za tekstil,²⁴ a prema vlastitim riječima bila je „prva dama koja je u Hrvatskoj unišila kao namještenica u muzej“²⁵.

Premještanje iz Varaždinskih Toplica u Zagreb bio je svojevrsna nagrada za uspješan dvadesetogodišnji učiteljski rad i za angažman na području promicanja narodnog tekstilnog rukotvorstva.²⁶ U Muzeju za umjetnost i obrt prvo je radila u biblioteci, sređivala prirast i vodila čitaonicu.²⁷ Potom je vlastitom molbom, zatražila da nastavi svoj rad na obradi narodnog čipkarstva.²⁸ S obzirom na velika očekivanja koja su pred nju stavljena, početkom rada u Muzeju Zlata Šufflay postavila si je ciljeve koje je željela ostvariti. Prvi cilj bio je „oživjeti muzejske čipke“, što uključuje izradu njihovih nacрта te stvaranje uzoraka čipki koji bi se izlagali u školi u Lepoglavi, omogućujući čipkaricama da ih koriste za izradu čipke. Tim bi se postupkom revitaliziralo lepoglavsko čipkarstvo, pružajući seljankama dodatan izvor prihoda, a hrvatskim bi se domaćinstvima, kućama i crkvama ponudila domaća alternativa tvornički proizvedenoj robi. Drugi cilj bio je stvaranje novih nacрта za čipke, inspiriranih motivima sa seljačke odjeće, posebno peča i poculica. Treći, ali ne manje važan cilj, bio je istraživanje i pisanje o povijesti hrvatske narodne tekstilne umjetnosti. Za uspješno ostvarenje tih ciljeva bilo je nužno otići na teren u Lepoglavu, kao i na stručno putovanje u Beč radi pregleda tamošnjih institucija koje se bave umjetnošću i obrtom.²⁹ Zbog ratne situacije bila je prisiljena odgoditi stručni terenski rad i putovanje u Beč. Ipak, u srpnju 1919. godine odlazi na dvotjedno terensko istraživanje u Lepoglavu. Tijekom tog perioda prikupila je podatke o starom narodnom čipkarstvu, čipkarskom tečaju, postignućima i razvoju lepoglavskog čipkarstva i fotografirala čipke. Unatoč planu da fotografske ploče budu dostavljene u Muzej za umjetnost i obrt, danas ih, nažalost, tamo nema.³⁰

U skladu s postavljenim ciljevima, za vrijeme rada u Muzeju marljivo je na radila na sistematizaciji postojećeg fundusa zbirke čipaka i na njihovu „oživljavanju“, koristeći ih kao pedagoški materijal ili kao polazište za nove autorske nacрте. Stare čipke, nove nacрте za čipke i čipke izrađene prema tim nacrtima podijelila je u osam mapa, nastalih od 1913. do 1924. godine, koje se mogu podijeliti na tri cjeline. Prvu cjelinu čine dvije mape u kojima je sakupila lepoglavske čipke iz vremena od prije 1893. do 1915. godine, drugu cjelinu tri mape s nacrtima za čipke iz fundusa Muzeja za umjetnost i obrt i za čipke s narodne odjeće iz fundusa Etnografskog muzeja u Zagrebu, a treću cjelinu čine tri mape autorskih nacрта i čipaka nastalih na temelju proučavanja staroslavenkih, hrvatskih i srpskih narodnih tekstilnih vezenih tehnika i motiva. Osim tih osam mapa, izradila je još jednu mapu nacрта za bjelovez: *Bjelovez (La Broderie su Banc) iz Hrvatske*,

16 Filipan 1999, 18.

17 Arhiv MUO-a, personalni dosje Zlate Šufflay, Osobnik.

18 Fotak 2000, 72.

19 Arhiv MUO-a, personalni dosje Zlate Šufflay, Osobnik.

20 Arhiv MUO-a, Rješenje Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu br. II.194 od 25. kolovoza 1894.

21 HR-HDA-216 Fond: Ministarstvo narodne prosvjete NDH – personalije učitelja – Zlata Šufflay: kutija 568, serija II, Dekret Visoke kraljevske zemaljske vlade br. 4672 od 16. travnja 1897.

22 Arhiv MUO-a, personalni dosje Zlate Šufflay, Osobnik; Filipan 1999, 19–21; Petrović 1999, 42; Petrović Leš 2008, 54.

23 Petrović Leš 2008, 52–53.

24 Arhiv MUO-a br. 44/913; HR-HDA-216 Ministarstvo narodne prosvjete NDH – personalije učitelja – Zlata Šufflay: kutija 568, serija II – dopis Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu br. 19.015/1913 od 11. listopada 1913. godine; Petrović 1999, 36; Petrović Leš 2008, 130.

25 Arhiv MUO-a br. 29/1919.

26 Personalni dosje Zlate Šufflay, pismo Gustavu Baldaufu br. 55/1914.

27 Personalni dosje Zlate Šufflay, pismo Gustavu Baldaufu br. 55/1914.

28 Osrečki Jakelić 2001, 28.

29 Arhiv MUO-a, dopis od 12. 7. 1914.; Petrović 1999, 37.

30 Petrović 1999, 38.

Impresum izložbe

Izložba

Historija zaborava – Prve žene zagrebačkih muzeja

Arheološki muzej u Zagrebu
6. ožujka – 13. srpnja 2025.

Organizatori

Arheološki muzej u Zagrebu
Etnografski muzej
Hrvatski školski muzej
Muzej za umjetnost i obrt

Voditeljica projekta

Ana Solter

Autorice izložbe

Štefka Batinić
(Hrvatski školski muzej)
Aida Brenko
(Etnografski muzej)
Andrea Klobučar
(Muzej za umjetnost i obrt)
Ana Solter
(Arheološki muzej u Zagrebu)
Aleksandra Vlatković
(Etnografski muzej)

Grafičko oblikovanje izložbe

NJ13 (Dina Milovčić i Franka Tretinjak),
Dora Bilandžić, Ema Božek

Postav izložbe

NJ13 (Dina Milovčić i Franka Tretinjak)
Clinica studio (Ozana Ursić i Vedran Kasap)

Stručne suradnice

Leonida Kovač
Ida Ograjšek Gorenjak
Jelena Seferović

Uvodni video

Ana Hušman, Ivan Marušić Klif
(produkcija i realizacija)
Štefka Batinić i Ana Solter
(istraživanje i tekst)
Nina Viollić (naracija)
Hrvoje Nikšić
(snimanje i obrada zvuka)

Audio naracija

Hrvojka Begović
Rattus Rattus studio (Borna Maksan)

Lektura hrvatskog jezika

Mario Savorić

Prijevod na engleski

Agnes Milovan Solter

Voditelj tehničke službe

Ivan Troha
(Arheološki muzej u Zagrebu)

Tehnička izvedba izložbe

Tin Tomašković, Filip Varaždinec, Robert Vazdar
(Arheološki muzej u Zagrebu)

Javna diskurzivna događanja

Udruga Kurziv

Konzervatorsko-restauratorski radovi

Sladana Latinović
(Arheološki muzej u Zagrebu)
Adrijana Gašparić, Ljiljana Vilus Japiec
(Etnografski muzej)
Jasminka Podgorski
(Muzej za umjetnost i obrt)

Edukativni program

Zorica Ružić Nemet
(Arheološki muzej u Zagrebu)
Željka Jelavić, Anastazija Petrović, Silvia Vrsalović
(Etnografski muzej)
Petra Galović, Marta Kuliš Aralica, Iva Novak
(Muzej za umjetnost i obrt)
Ivana Dumbović Žužić
(Hrvatski školski muzej)

Marketing i odnosi s javnošću

Ema Kosnica, Davorka Maračić
(Arheološki muzej u Zagrebu)
Ivana Lušić
(Etnografski muzej)
Andrea Gerenčer, Marija Jurkić
(Muzej za umjetnost i obrt)
Marijana Bračić
(Hrvatski školski muzej)

Predmete na izložbi ustupili su

Arheološki muzej u Zagrebu
Arhiv za likovne umjetnosti HAZU
Dubravka Bouša
Etnografski muzej
Historijski arhiv Sarajevo
Hrvatski povijesni muzej
Hrvatski školski muzej
Renata Janeković
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Nacionalni muzej moderne umjetnosti
Muzej grada Pakraca
Muzej grada Zagreba
Muzej za umjetnost i obrt
Muzej Vojvodine
Berislav Pervan
Ursula Schneider
Strossmayerova galerija starih majstora HAZU
Eduard Tkalčić
Župa Majke Božje Sljemenske Kraljice Hrvata

Fotografije

Vedran Benović
Srećko Budek
Bela Čikoš Sesija
Marcel Davila
Milovan Gavazzi
foto „Gojmerac“
Tereza Paulić
Vladimir Tkalčić

Tisak

T-VISION

Zahvale

Jacqueline Balen
Lada Bošnjak Velagić
Dubravka Bouša
Vanja Brdar Mustapić
Antonija Dejanović
Ivan Drnić
Jasenka Ferber Bogdan
Filip Franković
Miljenka Galić
Nina Gostinski
Ivana Gržina
Hrvatski državni arhiv
Renata Janeković
Ksenija Ježovita
Jelena Jovanović
Klaudija Martines
Vesna Meštrić
Muzej Mimara
Dunja Nekić
Muzej suvremene umjetnosti
Nenad i Ljubinka Paulić
Berislav Pervan
Tajana Pleše
Tihana Puc
Dorotea Šabljar-Jiroušek
Ursula Schneider
Tomislav Špiranec
Vesna Šugar
Eduard Tkalčić
Vladimir Tkalčić
Maja Vašarević
Koraljka Vlajo

Financijska potpora

Grad Zagreb, Gradski ured za kulturu i civilno društvo
Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
Turistička zajednica Grada Zagreba
Arheološki muzej u Zagrebu